16386

UWAGI NAD PROIEKTEM
O POMNOZENIU DOCHODOW PUBLICZNYCH.

Ten ieſt ſkutek, ten ieſt Owoc wolnego rządu, iż los Oyczyzny ieſt każdemu Obywatelowi celem żądz i upragnien Jego; tym to ſzlachetnym uczuciem Autor Dzieła i Proiektu opomnożeniu Dochodow Publicznych podał ſwe myśli Stanom Seymuiącym. Odmienność zdania nie czyni rożnicy, dobrey ku ſwemu Narodowi chęci; ſpoſob czynienia, rożność między cnotliwemi czyni Obywatelami, a chęć ſiły pomnożenia Kraiowey, ieſt ſpolnym im zawſze zamiarem.

Odpowiadaiąc więc wſpomnianemu Proiektowi, chęci Autora hołd oddaię, a rzeczy, o które idzie, ſędzią ſamych Stanow ſzukam, ſądząc żebym uchybił mey ku nim wierności, gdybym nieprzekładał Jey moie myśli, które czy ſą ſtoſowne, z ich godnością i nawet Intereſſem niechay decyduią. Wiem, że Monarchowie, ſamym tylko ſwym rządząc ſię Intereſſem nie ſą liczeni pomiędzy tych, którzy w potomności ſą wielbieni; wiem także, iak ſkładaiące Osoby Stany Rzpltey pragną bydź policzonemi w przy bytku ſławy, i to ieſt co daley ośmiela Pioro moie.

Czy w iedney, czy kilku, czy kilkuſet Osob ſkładaiąca ſię naywyżſzość, ma iednak nie odmienne prawidła, ktore ſkoro wzruſza, Deſpoty, Oligarchyi i Anarchyi otrzymuie przezwiſko. Z nayświętſzych dla niey prawideł ieſt własność; tey ruſzyć iey niewolno bez świętokradztwa, a ieśli wymaga kiedy Podatkow, to nie ſięga po ich maiątek, lecz tylko części wyciąga na Ocalenie reſzty maiątku, z powinnego opiekuńſtwa nad własnościami Obywatelſkiemi, a to dla całey ochronienia. Cześć tey własności, znał wſpomniony Autor powinnością Naywyżſzości, więc gdzie

 kto,

kto, co dzierży przez moc Prawa, ten dzierżeć niewrufzenie powinien, taż fama władza, co nam nie gdyś część znaczną włości nafzych nadała, i my fię ich dziedzicami znamy, taż fama władza niektórych doczefnemi dobr pofiadaczami, uczyniła, a ieśli odwołać pierwfzego nigdy nie może nadania, możeż doczefne bez uczynienia gwałtu na cudzey własności odebrać, żadney zaifte nie widząc różnicy od wyzucia fię czy doczefnego czy też wiecznego nadania, iak iedne tak i drugie nadanie wzrufzać bez zgwałcenia wiary Publiczney niepodobna.

Gdy więc raz doczefny dochod Staroftw, ftał fię pofiadaiących własnością. Rzplta iako dziedzicka, iuż kontraktuiącey ftrony, lecz nie rozkazuiącey miec powinna poftać, a gdy nie może ftrona iedna drugiey nakazywać kondycyie, iakżeż Rzplta mimo zapytania właścicielow może taxować i zpłacać, bez uczynienia gwałtu a ieśli może uczynieć, wnofzę a pari, że złoźywfzy wartość dobr niegdyś nadanych, może dawne odebrać nadania, gdyż taż ieft własność dziedziczna co i czafowa, rownie iak iednę tak i drugę rufzeć fię niegodzi.

Z przedawfzy więc Staroftwa, czyli na czynfz emphiteutyczny pufciwfzy że tyle nie uczyni ile Autor po niżey fuponuie w fwym dowiodę mieyfcu, teraz nad tym fię zaftananiam że Ekonomika Kraiu nie tak fię poprawi iak fię nam wydaie. Skarb nadal niezmiernie ftraci, zyfki gdy będą pewne dla naftępcow nabywaiących i naczey uważane nie będą iak zyfk na Skarbie publicznym.

Ze Ekonomika w Kraiu fię poprawi ma natym zafadę Autor, iż dziedzic iako na wieczyftę własność więcey będzie awanfował, ku Jey wydofkonaleniu, wydofkonalenie tych maiętności w Proporcyi Kraiu całego nie będzie tak znakomitym, gdy mamy zawfze pod oczyma, iż zli Gofpodarze opufzczaią fwoie dziedzictwa, dobrzy i doczefne Tenuty, aż ku zazdrości do fwey przyprowadzaią dofkonałości, lecz gdy doświadczą że raz zaręczaiące Prawo a to Konftytneyia 1768, i ich własności uchybiła iak fię poważą rozrządzać, gdy znać będą, że w poznieyfzym czafie dla Przybywaiącey maffy Pieniędzy w Europie, coż dopiero Papierowych pieniędzy, o ktorych w fwoim powiem mieyfcu,

ſcu, ſtaną ſię celem zazdrości, a może nowego podeyścia Kraiowey władzy, widząc że iuż wielu w tym czaſie woła by Poſſeſſorowie dobr po Jezuckich z ſwych zyſkow, w części udzielili do Skarbu Publicznego. Zapewne goſpodarować nie ze chcą, i Ekonomika Kraiu ſię niepoprawi, w reſzcie zle byłby nadgrodzony tym pożytkiem, maiąc niezmierne iako ponizey okażę ſtratę.

Gdy rzecz będzie mówieć omaiącey Intracie do Przybycia, okażę ią znacznie nad ſpodziewaną nadzieie mnieyſzą, teraz ſławam natym, że nadal nie zmiernie Skarb ſtraci, odbieraiąc czynſz wieczny.

Powiada Autor, że ſtanie w maſſie pieniędzy pewne quantum Rzplitey przez to może żmy to ſzczęśliwością nazwać, że gdy wſzyſtkich maiątki pomnażać ſię będą przez coraz więcey podrazaiące ſię Lata, iedney tylko Rzptey będzie wzroſnienie ich niepodobne, ponieważ ſzaczunek rzeczy z wiekiem ſię pomnaża, to że ciągleyſzego potrzebuie rezonowania, ſławię w przykładzie przed Oczy wartość pomnazaiących ſię Staroſtw, a ten obraz niech będzie przeſtrogą, iak ruść może Kapitał że ruwnie w przyſzłości Rzeczypoſpolitey. Jeśli zaś Staroſtwa przedamy, oſtatnie te patrimonium Rzplitey, śmiało powiem, że na Skarbie Publicznym ſzczegulnych pomnożemy doſtatki, co zaś niegdyś czyniły Kwarty zaſtanowmy ſię? (*a*)

Gdyby pod ten czas byłyby przedone Staroſtwa coż byłaby za intrata, teraz ze Skarbu, ile więc teraz przeſzłości do teraznieyſzego czaſu widziem roźnicy, w takiey proporcyi na przyſzłość przewiduymy ſtratę.

Te to oczewiſte widoki ſą powodem, że Monarchowie Dobra ſwe kameralne za niemogące bydź oddalonemi uważaią,

 nieyſzym,

	Złote.	Gr.	Den.
(*a*) W Roku 1564 było Kwarty na Puł Roku Złł. P. 76,744, gr 13, d. 13¾ — na Rok	153,488	27	9½
W Roku 1660, na Rok było Kwarty —	614,397	15	17
W Roku 1766 podług Luſtracyi 1765 Roku było na Rok Kwarty — — —	2,324,433	10	8½

Odpadło Krolewſzczyzny przez rozerwanie Polſki, tudzież Darowizny zmnieſzyły Wielkość Jey.

a ieżeli odprzedaią to, chiba takie, ktore w Syſtemacie Ekonomyi wcale ſtały ſię niepotrzebne, te to przeświadczenie w ninieyſzym Krolu Pruſkim ſprawiło, że dla niektorych, ktorym chciał uczynić ſwe Dobrodzieyſtwo kupił Dobra od partykularnych by ie ponadawał, gdyż ten pełen ludzkości Monarcha, zna ſię bydź władcą, a nie właścicielem Monarchyi własności, zna że coby ſwych uioł Dobr Kameralnych, tyleby kiedyś na lud iego nałożono podatku, tym to przeświadczeniem, gdybyśmy nie tylko w Seymie w 1775. ſię rządzili, lecz i dawniey, zaiſte albo nic, albo małoby potrzeba nakładać nowych podatkow.

Nowe, gdy będą Luſtracye, nowe Skarbu Publicznego przedaſtwa, puſzczanie na Licytacyą na 50. letnie zda ſię bydź użytecznieyſzym dla Skarbu Publioznego wiele, albowiem ieſt le takich Staroſtw, ktore przez animozie, aż nader podwyżſzone zoſtały, ktoren to zapał czyniąc awanſe w goſpodarſtwie w przyſzłym czaſie nadgrodzieć ſobie mogliby, iuż tacy Poſſeſſorowie nie maczali rąk ſwoich w czynnościach Seymu 1775. lecz w zawierzeniu Prawa ie czynili: tych awanſow ieśli Skarb nie powroci, wielką uczyni nieſprawiedliwość, ieśli oświadczy ſię z powroceniem pewnie oſzukanym zoſtanie, Poſſeſſyia zaś 50. letnia zachęca do goſpodarowania należytego, gdyż 50. letny Poſſeſſor uważa ſiebie iako za Dziedzica, gdy zaś iego wyidzie Poſſeſſyia przynaymniey nadwoynaſob nowy Poſſeſſor dawać będzie do Skarbu, czego obrazem ieſt poniżey okazana płata i wartość ze Staroſtw.

Nieprzeczę ia, iż nowa luſtracya większe okaże z nich intratę, lecz gdy uważam, niektore kwarty zbytnie wyciągnięte, gdy przewiduię zwyczayne przedaſtwo Luſtratorow, ktorego uniknąć nie podobna, albowiem Luſtratorem nie intereſſowany człowiek bydź ſię nie podeymie, roztrząſać cudzy maiątek człek delikatny nie zechce, przeciwny zyſku tylko ſzukać będzie co widziem na luſtratorach głow żydowſkich, z tego więc wnoſzę, iż ieżeli piąta kwarta przyidzie do Skarbu to będzie naywięcey, nadto połowa tey piątey części ieſzcze podług wſpomnionego Proiektu odpadnie, gdyż prowizyia będzie

po

po 4½ toc Skarb w iſtocie nad cztery kwarty, puł kwarty więcey doſtanie, gdy zaś z licytacyiow, wiele ieſt takich Staroſtw, ktore nad wſzelką daią proporcyą nad cztery kwarty (*b*) to wnoſieć

 ſieć

(*b*) WOIEWODZTWO KRAKOWSKIE	ROK Licytacyi.	Prowent Roczny przez Luſtracyą 1765. Roku uſtanowiony			Prowent Roczny przez Licytacyą uſtanowiony i de Skar:Kor: przez Poſſeſſora Emfiteutycznego teraz opłacany.		
		Złł:	Gr:	Den	Złł:	Gr:	Den
Wieś Kużnica Dzbawſka	1782	1346	4	4	1400		
Woytowſtwo w Biſkupicach	1788	399	4		750		
Dzierzawa Oſiny	1788	862	19	6	2970		
WDZTWO MAZOWIECKIE							
Woytoſtwo w Mątwicy	1779	60	.		62		
Młyn Swiderſzczyzna	1779	770			770		
Woytoſtwo Rożańſkie	1788	64			143		
Woytoſtwo w Rządzy	1788	76			118		
Woytoſtwo Łabna	1788	511	10		588	10	
WDZTWO RAWSKIE							
Woytoſtwo w Budziſzewicach	1779	150			170		
Woytoſtwo w Niedrzewiu	1780	60			65	10	
WDZTWO LĘCZYCKIE							
Woytoſtwo w. Orli	1788	197	6		730		
WDZTWO PODLASKIE							
Woytoſtwo we Wſi Rayſku	1777	90			90		
Woytoſtwo Hacki	1780	51	6		61		
Włuk dwie w Bargłowie	1703	39	10		70		
Woytoſtwo Pawłowſkie	1784	60	20		80		
Woytoſtwo w Jazwiłach	1784	102	28		285		
Włoki w Krzywy i Podrze:	1785	72	20		85		
Woytoſtwo Ploſkowſkie	1788	38			100		
Młyn Rudka	1788	678	12	12	690		
Woytoſtwo Paſynkowſkie	1788	227	18		810		

 WOIE-

ſieć śmiało można, że nowa luſtracyia nadto, gdy ſię odtrąci *quantum* za dożywocia ciężko będzie znaleść wartość komina dwoch tyſięcy.

Nadto ſkoro nie będzie Dobr Starościńſkich konſyſtencyia przechody Woyſka tudzież pomoc do fortec i tam na rzekach ſpławnych bicia tam czeka Dobr Dziedzicznych.

WOIEWODZTWA LUBELSKIE.	KOR Licytacyi.	Prowent Roczny przez Luſtracyą 1765. Roku uſtanowiony			Prowent Roczny przez Licytacyą uſtanowiony i do Skar:Kor: przez Poſſeſſora Emfiteutycznego teraz opłacany.		
		Złł:	Gr:	Den	Złł:	Gr:	Den
Woytoſtwo w Przybyſławicach	1786	70			120	16	9
Woytoſtwo w Rzeczycy	1788	18	24	10	205		
Ziemia Chełmſka							
Dzierzawa Krzywawola	1787	1016	9	6	4220		
WDZTWO BEŁZKIE							
Dzierzawa Wręby	1787	1875	14		4005		
WDZTWO PODOLSKIE							
Wieś Zalatyczowka	1779	1116	16		2105		
WDZTWO WOŁYNSKIE							
Wſi Rudki medietas	1782	430			500		
Wieś Hnidawa	1788	924			1080		
WDZTWO KIOWSKIE							
Wieś Sierkowczyzna	1784	130	18		1897		
WDZTWO POZNANSKIE							
Dezerta Sytkowo	1785	120			120		
WDZTWO KALISKIE							
Wieś Morzyſław	1783	80			200		
Wieś Romeyki Kościelne	1784	192			1100		
Woyttwo w Krzenicy	1786	492			492		
WDZTWO SIERADZKIE							
Wieś Sobakow	1785	249		12	900		
Wieś Szadkowice	1788	365	20	12	910		

Gdy

Gdy więc bronię własności Starościńskich, nie iestem tey myśli by nowego nie znali podatku, iako też nadgrody Seymu 1775, niechciały cokolwiek nadgrodzić Rzpltey wzorem Ordynacyi Ostrowskiey, gdy Dziedzic wspadku z własności Dziadow swoich ofiaruie część swego maiątku, by Starosta więcey z Dobr swoich się nie przyłożył nad niego byłaby niesłuszność, lecz by tylko z tych dwoch zrodeł znaleść się mogł podatek na to przystać nie mogę. Na Awanse zaś znaydziem ieszcze Kapitały procz 400,000, z Konwencyi w pewne złożone ręce, są u partykularnych wielkie Summy, Xięży pokassowanych w Kordonie iako tez Wsie i Grunta wynaleść potrafi Kommissyia Skarbowa, ktore przez wspomnianą Konweneyią Rzpltey zostały się własnością, nadto może ieszcze się znaydzie więcey własności Rzpltey miasto zaciągania długow, z potrzeby można by ze dwa miliony złotych miedzią wybić na rzecz Rzpltey, byle do skarbu przyimowane w części podatkow przyięte byli, nadto naywięcey Troiakow by bitych było, gdyż ten pieniądz przez Kotlarzy na naprawki używany ulżywa nader ciężkich pinię dzy. Gdyby zaś nieszczęściem to dostatecznym nie było, miasto zaciągania Summ za granicą, a przyszło do nieszczęsnego udania się papierowych robienia pieniędzy podatek do ich wykupywania iak nayprędszy byłby potrzebny, gdyż fundusz umarzaiący długi Rzpltey za mały ieszcze bym sądził, a raz wdanie się w papierowe pieniądze zawsze bym strasznym znaydował, wszak inaczey patrzamy na assygnacyie teraznieysze Moskiewskie, a inaczey za Panowania Elzbiety, gdy się zaczynały, krok albowiem do złego pierwszy tylko cieszkim iest, więc wzorem rozsądnie postępuiącego Domu Austryackiego, iak nayprędzey wykupywać, gdyż choć to uraziło Autora, żem w dawnym mym pismie, nazwał ie trucizną maiątkow Naszych, toż samo potwierdzam rzecz tylko należy obszerniey wyprubować.

Czy papiery Skarbowe, czy Assygnacyie, czy bankocetel pod iednym papierowych pieniędzy znane są imieniem, w użyciu w dwoiakiey tylko uważane postaci bydź mogą, albo uważaiąc iako za rzecz ulżaiącą ciężar pinię dzy albo dług Kraiowy, pierwsze choć nie iest bez słusznych narzekania, światłych autorow, iako to Huma, zdaie się bydź potrzebą w Kraiach nader w

Pinię-

Pinįędze obfituiących, ktore przez częfte używanie w handlu czu-
ią fię przykrym ciężarem. Nadto Gmin pinįędzy ieſzcze czynił tym łatwość co handluią w Kraiach cudzych i na fiebie prowadzieć mogą handel, tak naprzykład iak Angielſcy Negocyatorowie ku-
pczą w Portugalyi, a to traktatem 1703. w takim to przypadku ieſt Anglia, Hollandya, Genua.

By naychętniey życzyć ſwemu Kraiowi, ażeby, zaś kie-
dyś Polfka do tego przyiść miała, żądanie ieſt czcze, pozycya Topograficzna ſtaie fię prożney żądzy przyczyną. Ożywiaiący fię po trochu przemyſł, niektore widoki, czynią, iż przy Woyſku i roz-
ſądnym rządzie ſtaniem fię możnemi, lecz nigdy tak bogatemi, albowiem nato handel nie tylko morſki, lecz i Indyi ieſt potrzebny. Będzie więc u nas długiem, dług, że ieſt nieſzczęściem każdego, więc będzie i naſzego Kraiu.

Lecz nie na tym ſkończyłaby fię niedola Naſza. Nie wſpo-
minam, tutay iak Europa ſtraciła na odkryciu drogich Metallow Ameriki, rzecz ieſt mowieć o idealnych piniądzach te gdy ſą rękoymią bogactw, toć powinny bydź ſkutkiem ichże, Rolniſtwo, Handel, Przemyſł, ſtyr ſtodki rządu i obcych ściągaiący Obywatelow ſku-
tkiem ſą prawdziwych bogactw kraiowych, papierowe zaś pinią-
dze, coż znaczą? fałſzywą nadętość bogactw, bo z tych zrodeł nie pochodzą, a zatym bogatą nędze. Tak ieſt zaiſte potrzeba, czyni induſtryą, induſtryia ściąga bogactwa, bogactwo idzie z rzemieślnikiem, gdzie tańſze znaydzie wyżywienie, te przelewać fię muſzą przez potrzebę bogatych, tam gdzie ich niemaſz, i tak iak wſzyſtkie żywioły dążą ku rownoważności rownie i bogactwa ſpływ ſwoy maią, gdzie ſwe doſtatki za tanie wymieniaią towa-
ry, towary podnoſzą fię w gurę, lub ſpadaią podług proporcyi pinįędzy, lubo klęſki głodu, czyli ſzczęśliwey konſumpcyia podnoſi ſzacunek towaru, lecz to zawſze w proporcyi mnogości wſpomnia-
nych pinįędzy, też piniądze, gdy zaſtąpione ſą papierowemi, iuż płyn ku owey rownoważnośbi zatamowanym ieſt. Ten to los nas czeka, iż chcąc nad naturę bogactw zoſtać bogatemi, nędze w korzyſci otrzymamy tak przykry widok wart ieſt naſzego za-
ſtanowienia fię.

Widok

Widok ich gradacyi w Kraiu przybywaiących pinigdzy kwarty bydź mogą obrazem nie żadna to nadzwyczayna parcyialność ie podsuneła, lecz proporcya wielości massy pinięzney, nic iednak przez to skarb publiczny nie cierpiał. Mniey było pinigdzy w Kraiu podług tey proporcyi taniości expensował, i tak w Roku 1567. Rotmistrz na puł Roku brał Złł: 10. Towarzysz 8. 1576. Towarzysz brał Złł: 20. Piesży 10. 1609. Złł: 20. a nadzwyczayny żołnierz 30. 1613. w Kraiu swym iako też cudzym Huzarz brał Złł: 15. Kozak 12. 1613. Huzarz Litewski rownie na puł Roku Złł: 18. Kozak 15. 1620. Huzarz Złł: 30. a Roku 1690. woyska 30,000. kosztowało 1,358,550. tento krotki obraz niech nam będzie że w proporcyi massy pinigdzy drogość i taniość staie się w Kraiu każdym, a Obywatel nie podług dawney wielości lecz w proporcyi maiątku swego daię podatek, będzie w dziesięcioro więcey pinigdzy w Kraiu, część iego dziesiąta, ktorą by miał nieść na publiczną potrzebę z dziesięć razy więcey pinigdzy składać się musi, a nie będzie całym iego maiątkiem, lecz tylko dziesiątą częścią. Autor zaś uponuie wartości komina złotych 2000. czego chibnę powyżey okazałem kalkulacyą. Okazuię 200. milionow do 20. proporcyą, mnie zaś zdaie się, iż trzeba było nie do szacunku, choćby prawdziwego stosować wartości Starostwa. ale kursuiących pinigdy, lecz ieśli idealne piniądze są tak dobre iak prawdziwe, czemuż wielość ich ograniczać?

Lecz ieszcze raz się nadniemi zastanowmy, i nad napływem i spływem gotowych pinigdzy, a to ieśli ieszcze nas nie odstraszy od papirowych pinigdzy, to forma rządu naszego niech będzie przestrogą.

Dobroć tych papirow, znayduie autor, iż będą hipoteką oznaczone na Starostwach, mało znaiąc lepszości skryptu na ogolney substancyi co na wyszczegulnioney, podobneż rożnicę na tych papirach znayduię, lecz gdzie iest hipoteka prawdziwa, tam z hipoteki odpowiadać potrzeba, ieżeli kiedy każem Starostom zapłacić winne Summy, czyli też moc przeważaiąca nie tylko w tym wiary nie dotrzymamy, lecz fundusz nasz się zmarnuie, i wystawiemy ich, aby znowu iakiś podatek płacili, skoroby Dobra Ziemskie ciężar znały.

Odłożywſzy na bok mniemaną hipotekę na Skarby metallowe, gdy rzuciemy na nie okiem, inaczey ich widzieć nie możem, iak tylko ſkoro ruſzone ſą natychmiaſt ſpływ mieć muſzą tam gdzie ich niemaſz. Hiſzpania nie zliczone wydobyła wielość złota z gòr ſwoich, te zaś ſię rozeſzły na całę Europę. Niegdyś Ateny w Skarbie ſwoim liczyły 10000. talentow, ſkoro ie ruſzyli, gdy ewaluowano w lat 50. nietylko cyrkuluiące pieniądze, lecz wartość tak maiątkow publicznych, iak ſzczegulnych pokazała ſię 6000. Rzym złupił, niegdyś Kraie ze ſkarbow, też powrocił przez potrzeby będące w Kraiach złupionych, lecz tych dawnych niewſpominaiąc dzieiow przypatrzmy ſię Stolicom, gdzie zdaią ſię wſzyſtkie Kapitały Kraiu ſchodzieć, a gdyby te ſię nie powracały na Prowincie byłyby bez pinįędzy a Stolica niemi zaſypaną byłaby. W okolicach gdzie ſię odprawuią woyny zoſtaią że ſię Skarby wyſypane? nie zaiſte, bo tam ſpływ ſwoy mieć będą, gdzie taniość ich powołuie, a tamę znaydą, gdzie idealne piniądze prawdziwym przez ſzacunek towaru podnoſząc ie tamować będą.

Przeciwnie widziem niektorych Monarchow co Skarby wielkie ſkładaiąc cudze piniądze do ſwoich ściągali Kraiow, a w przypadkach taniey woynę prowadzili, gdyż nie tylko nowych nie ſtanowili Podatkow, lecz zaſtawſzy rzeczy w proporcyi wtenczas cyrkuluiących pinįędzy taniey czynili awanſe woienne.

Ościenna nam Moſkwa ſkromnie, za Elzbiety aſſygnacyi używaiąca, teraz zarzucona papierowemi pinįędzmi, niech nam nie będzie ku zazdrości, rozumiała ſię ona, i ieſzcze po części ſądzi, z nich bydź ſzczęśliwą. W pierwſzych latach mnogość pinįędzy czynności zda ſię, że ułatwia w proporcyi ſtanu ich intereſſow, ktore naturalny wſzem rzeczom miały opor, a to z przyczyny intereſſow rownoważności, lecz gdy znowu podług idealnych pinįędzy przyidzie owa rownoważność, taż ſama przyiść muſi ciężkość, trudno cudzych życzeć Skarbow, gdy napływ ich bydź nie może zkąd inąd, ſkoro naſtępuią idealne, a idealne, cenę rzeczy podnoſząc towary za cudze wymieniać nie mogą Skarby, los ten czuć ſię daie Moſkalom, gdy tyle maią zyſku na ſwych aſſygnacyach, co my niegdyś na bąkach

kach i Berlinach, nie ieſt to żadna zbytnia expreſſyia, iż złe piniądze w Kraiu więcey ſzkody uczyniły, iak nieuſtanne klęſki. Spoyrzymy, albowiem na owe Jagiełłow Zygmuntow czaſy, dobra moneta ſzczęściu towarzyſzyła, zła od Jana Kazmierza coraz naymocniey gnębiła. Oddaymy teraznieyſzemu Krolowi chołd powinney wdzięczności, ktoren ſtaraiąc ſię o dobroć Monety, intratę z mennicy przemienił w włáſne uſzkodzenie dla pożytku Kraiu, lecz bogactwa Kraiu zapewnił, nie trzeba nader lat ſtarych, ażeby zapamiętać iak wiele nieſzczęść ponoſiliśmy, z złey wybianey Monety, gdyż lubo ſzacunek Metallu, ieſt prawie *prætium affectionis*, lecz przez powſzechną świata konkonwencyią, ma ſwoy ſzacunek tak iak kauriś w Indyach, teraz zaś przy papierowych piniądzach zapewne zoſtalibyśmy podobnemi Koloniom Angielſkim, ktore do poki papierowych nie znali piniędzy, dopoty znali znali prawdziwe, teraz tylko papiery znaią. Moſkwa że cokolwiek ma piniędzy nie Eropeyſkie, lecz Azyiatyckie ratuią Państwa, ztamtąd ſrebra kruſcowe przychodzą futra drogie, a Kraie puſte więc i niemaiące piniędzy tanio żelazo, ſkury, łoie, woſki nad konſumpcyą Kraiową daią importacyą piniędzy.

Troſkliwość Autora wzapobiezeniu fałſzerzom ſprawiedliwa, kary na nich niebyłyby dość doſtateczne, lecz przez ſpoſoby w kurencyi łatwieyby zapobieżeć, iak iakiemu ſeymowi; ażeby gdy Narod będzie w perſwazyi, że papirowe piniądze ſą iſtotnemi Kraiu Bogactwami, niemi na gratyfikacyie ſzafować niechciał. Wſzak to do R. P. pretenſyi było na 132. więcey milionow? części nawet i Konſtytucyami przyznanych a w Kommiſſyi likwidacyiney długow R. P. mało prawdziwemi uznane, a gdyby pod ten czas papierowe były znane piniądze, iuż by Polſka byłaby niemi zaſypana, iak wieleż to razy ſzczęſściem dla Kraiu było, iż gdy rwano Skarb publiczny, muſierprzeſtać rwać, gdy co do reſzty rozſzarpali, a gdyby w pełi ſwazyi były papiery, to może tyle by ich rozdali, ile by rzekſzy papiernie wyſtarczyły, Są to przykre wſpominania, lecz ſkutek przykrzeyſzy, powſzechne ſą ſkargi na Seym 1775. bośmy ſię na niego patrzyli. rozerwany Skarb 1768. ieſzcze bywa wſpomniany, bo był za życia Naſzego, lecz gdy zayrzę w czynności

ności Kommiſſyi likwidacyiney, co niegdyś powiedziano zdaiąc ſprawę z iey czynności, toż ſamo powtarzam, iż zdrada podeyście, oſzukanie, a częſtokroć nie wiadomość, z przyſięgły ſię na łupiewſtwo Skarbu publicznego.

Konkluduie Autor iż ieśli tego nie uſtanowiem podatku, tedy na Dobra dziedziczne wſzelki zwalemy ciężar. Ażeby więcey nie importowali do Skarbu Staroſtwa, iak do tych czas wnoſzą, byłoby nie ſprawiedliwością, by zaś nie nadać z Dobr Dziedzicznych, rzecz niepodobna, lecz ieśli damy, daymy ſprawiedliwie, a to rownie, nie biorąc proporcyi z kominow, gdy z dymu kurzącego ſię wagi maiątka nicht do podatku wynaleść nie potrafi, a to ieſt co powinno bydź przewodztwem bez względnego prawodawcy, gdy komin albowiem do komina ma taką proporcyą iak ieden do tyſiąca, będzie ze ſprawiedliwy lecz gdyby R. P. tak dla iednych Obywatelow nie litościwą macochą, byłaby iak dla drugich zbyt pobłażaiącą matką, zkąd byśmy płacili, ieśli nie z intrat naſzych. Tych intrat by nie ruſzyć, byłaby rzecz niepodobna, lecz gdyby iuż więcey zrodeł nie było iak Staroſtwa i Dziedziczne Dobra, zkądby można pociągnąć podatek, dopiero bym przyſtał na kondycyą, iż wſzyſtek ciężar ſpadnie na Dziedziczne Dobra.

Gdy zaś wſpomniany Proiekt gwałt cudzey zda ſię, czynieć własności, gdy tak wiele uczynić nie może iak ſię obiecywać zdaie, gdy papirowe piniądze przeſzkodą będą wniyścia prawdziwych bogactw, a my bogatſzemi nie będziemy, gdyż mnogość pinędzy, ieſt zawſze w proporcyi ceny Produktow, gdy Obywatel przez fałſzywość bogactw, nie będzie możnieyſzym, a podatki ſkładać będzie większe, ſkoro będzie większa maſſa piniędzy czego wzorem ſą dawne płace żołnierzy, gdy w przyſzłości do przeſzłości weźniem proporcyą, a zatym iakom iuż okazał niezmiernie R. P. ſtraci, uważaiąc w przyſzłości zkwart iak widziemy z przeſzłości, myślmy o takich podatkach, ktorze ſą podług Naſzey możności, wdzięczność zawſze troſkliwym i dobrze chętnym ſwemu Kraiowi, tym bardziey, że nie Seymuiącym mieymy, gdyż nie czynią z powinności ſwego urzędu, lecz czułości Obywatelſkiey.